

THUYẾT MINH CÁC TUYẾN, ĐIỂM DU LỊCH TRONG VÙNG CÔNG VIÊN ĐỊA CHẤT LẠNG SƠN

General introduction

Spanning a vast territory of 4,849 km², Lang Son Geopark is a gem nestled in Vietnam's northern mountains. It's a living testament, encapsulating a journey through 500 million years of life's evolution within its diverse landscapes. From ancient seas and volcanic lands to iron-wood forests, each facet of the Geopark tells a unique story. The Geopark is a vibrant tapestry of ethnic diversity, with each group contributing their unique customs and traditions. The spiritual life of the Geopark is deeply rooted in Đạo Mẫu, a Mother Goddess Worship whose practice was recognized by UNESCO. This harmonious blend of natural history, cultural diversity, and spiritual tradition makes Lang Son Geopark a unique destination for exploration and discovery. It stands as a beacon for sustainable development and a tribute to the resilience of nature and culture.

Giới thiệu chung

Trải dài trên lãnh thổ rộng lớn 4.849 km², Công viên địa chất Lạng Sơn là viên ngọc ẩn mình trong vùng núi phía Bắc Việt Nam. Đó là một minh chứng sống động, gói gọn trong những cảnh quan đa dạng của nó hành trình trải qua 500 triệu năm tiến hóa của sự sống. Từ vùng biển cổ xưa và vùng đất núi lửa đến rừng gỗ nghìn năm tuổi, mỗi mặt của Công viên địa chất đều kể một câu chuyện độc đáo. Công viên địa chất là một tấm thảm rực rỡ về sự đa dạng sắc tộc, với những đóng góp về phong tục và truyền thống độc đáo của mỗi nhóm dân tộc. Đời sống tâm linh của Công viên địa chất bắt nguồn sâu xa từ Đạo Mẫu, một tín ngưỡng thờ Mẫu được UNESCO công nhận. Sự kết hợp hài hòa giữa lịch sử tự nhiên, đa dạng văn hóa và truyền thống tâm linh khiến Công viên địa chất Lạng Sơn trở thành một điểm đến độc đáo để tìm hiểu, khám phá. Nó được coi là ngọn hải đăng cho sự phát triển bền vững, là sự tôn vinh khả năng phục hồi của thiên nhiên và văn hóa.

Route 1: Experience the Realm of Mountain and Forest (Hanoi Capital - Huu Lung district - Chi Lang district - Lang Son City) (inspired by the green dress of the Mountain Forest Mother Goddess), 8 sites

Route 1 short introduction

Discover the remnants of an extinct ocean, the roars of ancient volcanoes, and the horse neighs from a wild valley. Find peace in temples, trees, and fields echoing eternity. Stand in awe of the unvanquished Gorge of Glory, witness the first animals' flight from sea to sky, and pay respects at the Mountain Forest Mother Goddess Temple. This expedition is a union of history, nature, and spirituality.

Giới thiệu ngắn gọn về tuyến tham quan 1

Khám phá tàn tích của một đại dương đã tuyệt chủng, tiếng gầm rú của những ngọn núi lửa cổ xưa và tiếng ngựa hí từ một thung lũng hoang dã. Tìm sự bình yên trong những ngôi đền, cây cối và cánh đồng vang vọng sự vĩnh hằng. Chiêm ngưỡng cửa ải Chi Lăng hùng vĩ bất diệt, chứng kiến chuyến bay của những loài động vật đầu tiên từ biển lên trời và bày tỏ lòng kính trọng tại Đền thờ Thánh Mẫu Thượng Ngàn Bắc Lệ. Cuộc thám hiểm này là sự kết hợp của lịch sử, thiên nhiên và tâm linh.

Vietnamese	English
<p style="text-align: center;">1. Đền Mẫu Bắc Lệ (xã Tân Thành, huyện Hữu Lũng)</p> <p>Là điểm khởi đầu của CVĐC Lạng Sơn, đồng thời cũng là điểm khởi đầu của quá trình lan toả, du nhập, giao thoa và bản địa hoá Tín ngưỡng thờ mẫu từ vùng đồng bằng, đền Mẫu Bắc Lệ là trung tâm của một quần thể gồm hàng chục ngôi đền thờ Mẫu...trong phạm vi huyện Hữu Lũng và các vùng lân cận, đã trở nên nổi tiếng toàn miền Bắc từ bao đời nay. Nét đặc biệt của đền Mẫu Bắc Lệ là trải qua nhiều lớp thần tích gồm Thánh mẫu Thượng ngàn (mẫu bản địa) và Châu Bé Bắc Lệ, vị thánh Châu hách danh trong tam, tứ phủ cũng như tại khu vực này. Mẫu Bắc Lệ, Châu Bé Bắc lệ có công, hiển linh phù trợ cho các triều đại đánh giặc bảo vệ quê hương, bờ cõi đất Việt.</p>	<p style="text-align: center;">1. Bac Le Temple (Mountain Mother Goddess Worship) (Tan Thanh commune, Huu Lung district)</p> <p>As the starting point of Lang Son Geopark, and also the starting point of the process of introducing, spreading, integrating and localizing the Mother Goddess belief from the deltaic and coastal regions, Bac Le Temple is essentially a complex of dozens of temples worshipping the Mother Goddesses, which are scattered in several communes in Huu Lung district and surrounding areas, altogether being well-known throughout the North for many generations. The special feature of Bac Le Mau Temple is that it has experienced many layers of miracles including the Mountain Forest Mother Goddess (Indigenous Mother) and Chau Be Bac Le, the famous Chau Saint in the three and four palaces as well as in this area. Mother Goddess Bac Le and Chau Be Bac Le have merits and epiphanies to support dynasties fighting enemies to protect their homeland and the borders of Vietnam.</p>
<p style="text-align: center;">2. Đại dương cổ yên bình (xã Yên Thịnh, huyện Hữu Lũng) Từ dưới nước lên không trung: Sự xuất hiện của các loài côn trùng biết bay</p> <p>Trong kỷ Carbon, cách đây hơn 300 triệu năm, Công viên địa chất Lạng Sơn là một vùng biển nông rất phong phú san hô và các loài sinh vật biển khác. Đồng thời, ở những nơi khác trên hành tinh, những khu rừng đầm lầy rậm rạp che phủ mặt đất, sau này trở thành những mỏ than lớn. Bầu trời rợp những côn trùng biết bay đầu tiên. Hóa thạch cổ nhất được biết đến của chúng có thể là tổ tiên của loài phù du, được xác định là vào thời kỳ này. Rừng hấp thụ khí carbonic, tạo ra bầu không khí giàu oxy. Môi trường này vì thế đã sản sinh ra những loài côn trùng khổng lồ, trong đó có chuồn chuồn với sải cánh dài tới 80cm. Khả năng bay của côn trùng bắt nguồn từ đâu vẫn còn là một bí ẩn, với các giả thuyết cho rằng đôi cánh tiến hóa từ các cấu trúc điều chỉnh nhiệt độ hoặc các bộ phận phụ dùng để lướt. Thời kỳ này cũng là một chương đáng chú ý trong lịch sử Trái đất.</p>	<p style="text-align: center;">2. Ancient Quiet Ocean (Yen Thinh commune, Huu Lung district) Sea to Sky: First Animals' Flight</p> <p>During the Carboniferous period, 300 million years ago, Lang Son Geopark was a shallow sea with a rich marine life including corals. But at the same time, in other parts of the planet, dense, swampy forests covered the land, later forming the rich coal deposits. The sky was alive with the first flying insects. The oldest known fossil of a flying insect, likely an ancestor of the mayfly, dates back to this period. The forests absorbed carbon dioxide, creating an oxygen-rich atmosphere. This environment gave rise to giant insects, including dragonflies with an 80-centimeter wingspan. The origin of these flying insects remains a mystery, with theories suggesting wings evolved from temperature-regulating structures or appendages used for gliding. This period was a remarkable chapter in Earth's history.</p>

<p style="text-align: center;">3. Homestay Sơn Thủy (xã Hữu Liên, huyện Hữu Lũng) Tiếng vọng từ đại dương đã mất tích</p> <p>Trải qua hàng trăm triệu năm (360 triệu năm đến 260 triệu năm cách ngày nay) yên ả trong điều kiện biển nông, ấm áp, hình thành nên tầng đá vôi dày hàng nghìn mét. Trong khoảng 10 triệu năm tiếp theo (260 triệu năm đến 250 triệu năm), bối cảnh địa chất, cổ môi trường trở nên vô cùng biến động, hình thành nên những tập đá mỏng, thành phần đa dạng. Vùng CVĐC Lạng Sơn có lúc đã trở thành đất liền; đá vôi bị hòa tan, rửa lữa, để lại những tàn tích giàu nhôm không tan, được biết đến dưới tên gọi bauxit. Có lúc vùng CVĐC lại bị ngập trong nước biển, để lại những tập đá vôi có thành phần, chiều dày khác nhau nhưng vẫn rất giàu các giống loài sinh vật biển, như Trùng thoi, San hô bốn tia, Tay cuộn, Hải mảnh vỏ, Ốc, Cúc đá, Bọ ba thùy, Động vật dạng rêu... Nhưng đó cũng mới chỉ là tín hiệu cảnh báo về một trong những sự kiện địa chất lớn nhất và mạnh mẽ nhất toàn cầu, được biết đến trong địa chất học như là sự kiện Permi-Trias (P/T), khi hơn 80% giống loài sinh vật biển bị tuyệt diệt, nhường chỗ cho những loài mới xuất hiện một cách rất chậm chạp sau đó.</p>	<p style="text-align: center;">3. Permian Homestay (Sea Changes) (Huu Lien commune, Huu Lung district) Sounds from an extinct ocean</p> <p>Over one hundred of millions of years (360-260 Ma) of quiet, warm and shallow sea conditions, a limestone layer thousands of meters thick was formed. During the next 10 million years (260-250 Ma), the geological and paleo-environmental conditions became extremely active. The area of Lang Son Geopark first became mainland; the previously formed limestone dissolved and washed away, leaving behind insoluble aluminum-rich residues known as bauxite. It was then invaded again by the sea with varying depth and environment (temperature, nutrition source, distance to the coast etc.), resulting in thin layers of limestone, which were different in composition and rich in marine fossils e.g. Foraminifers, Rugose corals, Brachiopods, Bivalves, Gastropods, Ammonites, Trilobites, Bryozoans etc. But that was still just the warning signal of one of the globally largest and strongest geological events, known in geoscience as the Permian-Triassic event, when more than 80% of marine life went extinct, making way for new species to appear, very slowly, thereafter.</p>
<p style="text-align: center;">4. Thung lũng thần tiên Đồng Lâm (xã Hữu Liên, huyện Hữu Lũng) Tiếng vó ngựa trong thung lũng hoang</p> <p>Thung lũng Đồng Lâm có diện tích hơn 100ha nằm sâu trong Khối đá vôi Bắc Sơn, được bao bọc bởi thảm rừng nguyên sinh của khu bảo tồn thiên nhiên Hữu Liên với hệ động, thực vật đặc hữu phong phú. Suối Đồng Trên bắt nguồn từ xã Hữu Lễ (huyện Văn Quan) chảy ngầm dưới chân đèo Cà chia nước giữa hai huyện Bắc Sơn và Hữu Lũng, qua xã Hữu Liên đổ vào thung lũng Đồng Lâm trước khi chảy ra sông Trung ở rìa Tây Nam của Khối đá vôi Bắc Sơn, cách thung lũng Đồng Lâm khoảng 10km. Thung lũng bị ngập hoàn toàn trong mùa mưa và người dân chỉ có thể đi lại bằng bè mảng. Đến mùa xuân, nơi đây trở thành cánh đồng cỏ xanh ngắt như một thảo nguyên với những đàn ngựa được chăn thả tự do. Tại đây du khách sẽ tìm thấy một nơi nghỉ ngơi yên tĩnh, không khí trong lành, tận hưởng sự thư giãn trước khi trở lại cuộc</p>	<p style="text-align: center;">4. Dong Lam Magic Valley (Huu Lien commune, Huu Lung district) Horse neighs in the wild valley*</p> <p>Dong Lam is a blind valley more than 100ha in area deep in the Bac Son Limestone Massif, surrounded by a primary forest cover with abundant endemic faunas and floras. A stream originating far from the northern margin of the Massif flows underground at the foot of the water-dividing pass between the two districts to fill the valley before draining out into another main river at the southwestern edge of the Massif, about 10km from this blind valley. The valley is fully flooded during the rainy season and navigation is possible only by bamboo raft. By the end of October it dries out to become a gentle grass field, dubbed by youngsters as steppe, where local people raise their horses, buffaloes, goats to supply themselves and to host curious visitors who want to get rid temporarily from their busy city life. Those who have more time and want to</p>

<p>sống bề bộn thường nhật. Những ai có thêm thời gian và muốn trải nghiệm văn hóa bản địa có thể tiếp tục theo đường mòn dọc suối đi qua những tán rừng nguyên sinh để đến bản người Dao thôn Lân Châu với rất nhiều nét văn hóa đặc sắc như trang phục, phong tục tập quán và các bài thuốc cổ truyền từ cây cỏ.</p>	<p>experience local and indigenous traditions can follow the stream for about 10km more to reach a village of the Dao ethnic people who are famous for their colourful dresses, medicinal herbs and unique rituals.</p>
<p>5. Chùa Sơn Lộc (xã Yên Thịnh, huyện Hữu Lũng) Tiếng vọng vĩnh hằng nơi ngôi chùa xưa, đồng lúa chín và rừng sâu núi thẳm</p> <p>Một vùng quê yên tĩnh, thanh bình và tuyệt đẹp với những ngọn núi đá vôi dạng tháp, dạng chóp nón rậm rì cây cối, nổi cao rải rác trên những cánh đồng lúa bằng phẳng, rộng rãi. Chùa Sơn Lộc nằm trên một quả đồi thấp, dưới tán của 7 cây thị và 5 cây đa cổ thụ, minh chứng cho tuổi đời lâu năm của ngôi chùa. Lễ hội Trò Ngô được dân làng tổ chức hai năm một lần, diễn lại tích dân ta chiến thắng giặc Ngô của hai vị Thượng Đẳng Thần là Đức Thanh Lãng Cao Diệu Địch Cát và ông nghè Vũ Lôi Quận Công. Vũ Lôi Quận Công sau này được nhân dân địa phương dựng nghè hương khói phụng thờ. Đức Thanh Lãng hiển thánh tại chùa Sơn Lộc, được người đời sau tôn là Đức Thánh Cả Sắc Quý Minh, tôn thần Thanh Lãng Cao Diệu Địch Cát Thượng Đẳng Thần. Lễ hội được công nhận là di sản văn hóa phi vật thể cấp quốc gia.</p>	<p>5. Son Loc Pagoda (Yen Thinh commune, Huu Lung district) Eternity Echoes: Temple, Trees, Fields</p> <p>A quiet, peaceful and beautiful countryside with tower and cone karst mountains under dense vegetative cover, scattered high above flat, spacious paddy rice fields. The Son Loc Tu Buddhist Pagoda is located on a low hill, under the canopy of dozens of ancient heritage banyan trees, proving the old age of the pagoda. A special feature of this pagoda is that every two years the villagers organize the so-called Tro Ngo Festival here, reenacting the victory of Vietnamese people over the Northern invaders about 2,000 years ago. Interestingly, a similar festival is also held in another place in Thanh Hoa Province, a few hundred km to the South, implying a root connection between the people of these two locations.</p>
<p>6. Ải Chi Lăng (xã Chi Lăng, thị trấn Đồng Mỏ, huyện Chi Lăng) Cửa ải với những chiến công hiển hách hàng nghìn năm</p> <p>Nằm ở vị trí chiến lược trên tuyến đường từ biên giới phía Bắc đến kinh thành Thăng Long xưa (nay là thủ đô Hà Nội), đây là nơi đã diễn ra nhiều trận chiến oanh liệt gắn liền với tên tuổi của các anh hùng dân tộc: Trần Quốc Tuấn, Lý Thường Kiệt, Hoàng Đại Huệ,... trước quân xâm lược phương Bắc, trong đó nổi tiếng nhất là trận Chi Lăng đầu thế kỷ XV trong cuộc Khởi nghĩa Lam Sơn. Ải Chi Lăng là một thung lũng hẹp dài khoảng 20 km, rộng 3 km giữa dãy núi đất Bảo Đài- Thái Hòa dãy núi đá vôi Cai Kinh được ví như một bảo tàng lịch sử ngoài trời lớn nhất với nhiều vết tích của hào, lũy, cửa ải, nền móng các công trình... Năm 1962, Ải Chi Lăng được công nhận là Di tích lịch sử quốc gia, đến</p>	<p>6. Chi Lang Secret Pass (Chi Lang commune, Dong Mo town, Chi Lang district) Gorge of Glory: 2000 Years Unvanquished</p> <p>Being a strategically important location on the entire route from the northern border to Thang Long (now Hanoi capital), this is where many of our ancestors' victories against invading enemies took place, most notably the Chi Lang battle in the early 15th century against general Liu Sheng of the Ming Dynasty and his troops. The Chi Lang Pass - a National Historic Monument since 1962 and Special National relic since 2019 - spreads in a narrow, about 20km long and 3km wide (which narrows down to just a few hundred meters at some places) valley between the two limestone mountain ranges. A small river - the Thuong River - squeezes its way along the valley, and one should also imagine a</p>

<p>năm 2019 là Di tích quốc gia đặc biệt, bao gồm 24 diêm di tích. Điều thú vị là tại đây cũng có thể quan sát được nhiều kiểu loại đá khác nhau, như đá vôi, đá phiến sét, đá núi lửa qua hàng triệu năm tuổi, cũng như quan hệ địa chất giữa chúng dọc theo đứt gãy sông Thương.</p>	<p>small dirt path following the river course, of course, not the wide, high, clean, concreted and easily commuted road as it is today. The Monument consists of a few dozen of relic sites e.g. trenches, passes, mountains, religious structures that worship the fallen, recall the historic and warn of possible future events. Interestingly, along the valley it is also possible to observe different rock types e.g. limestone, shale, volcanic rocks of different ages and their contacts along the so-called Thuong River fault.</p>
<p>7. Phun trào lục địa (xã Quan Sơn, huyện Chi Lăng) Nơi khủng long tha thẩn bên núi lửa gầm gào</p> <p>Cách đây khoảng 130 triệu năm, vùng Công viên địa chất Lạng Sơn đã trở thành lục địa với rất nhiều miệng núi lửa rầm rộ phun trào. Các nhà khoa học hiện vẫn chưa tìm thấy hóa thạch khủng long ở khu vực này, nhưng chỉ chừng 60km về phía Bắc, ở huyện Phù Tuy (tỉnh Quảng Tây, Trung Quốc), một loài khủng long mới đã được phát hiện vào năm 2001. Loài khủng long kỳ thú này, được đặt tên theo địa danh nơi chúng được tìm thấy - Fusuisaurus - là một sinh vật khổng lồ dài đến hơn 25m, di chuyển bằng bốn chân với cổ và đuôi dài. Có điều lạ là to lớn như thế nhưng Fusuisaurus lại là loài ăn cỏ, nghĩa là chúng sống hoàn toàn dựa vào thực vật. Với kích thước lớn như thế ắt hẳn Fusuisaurus phải tìm kiếm thức ăn trên những vùng đất rộng lớn, và ta có thể tưởng tượng rằng Fusuisaurus đã từng qua lại trên vùng Công viên địa chất Lạng Sơn!</p>	<p>7. Continental Eruption (Quan Son commune, Chi Lang district) Where Volcanoes Roared and Dinosaurs Roamed</p> <p>About one hundred and thirty million years ago, Lang Son Geopark was a continent, an emerged land covered by active volcanoes in permanent eruption. Until now, scientists have not yet discovered dinosaur fossils in our area, but 60 kilometers from here, in Fusui district (Guangxi Province, China), a new dinosaur was discovered in 2001. This fascinating dinosaur, called Fusuisaurus, was a massive creature more than 25 meters in length, walking on four legs with a long neck and tail. What's interesting about Fusuisaurus is its diet. It was a herbivore, surviving solely on plant matter. Considering its huge size and the immense territory that it had to cover, we can reasonably imagine that its steps led it regularly to our territory!</p>
<p>8. Điểm dừng nghỉ Hoa Hôi (xã Nhân Lý, huyện Chi Lăng)</p> <p>Thành lập năm 2022, Điểm dừng nghỉ Hoa Hôi không những kinh doanh các sản phẩm Hôi, Quế phục vụ khách du lịch, mà còn quan tâm, chú trọng phát triển các hoạt động văn hóa, văn nghệ truyền thống phục vụ du khách đến giao lưu, mua bán và thưởng lãm các sản phẩm văn hóa của địa phương. Hoạt động văn hóa, văn nghệ truyền thống tại Điểm dừng nghỉ Hoa Hôi được tổ chức thường xuyên vào các ngày Thứ 7 và Chủ nhật hàng tuần. Công ty mời các câu lạc bộ văn nghệ truyền thống đến biểu diễn phục vụ miễn phí cho du khách thập phương. Hoạt động này đã trở thành một nét riêng có của Điểm dừng nghỉ Hoa Hôi.</p>	<p>8. Star Anise Rest Stop (AFOREX) (Nhan Ly commune, Chi Lang district)</p> <p>Established in 2022, Star Anise Rest Stop not only sells Anise and Cinnamon products to serve tourists, but also pays attention and focuses on developing traditional cultural and artistic activities to serve tourists coming to visit, buy, sell and enjoy local cultural products. Traditional cultural and artistic activities at Star Anise Rest Stop are held regularly every Saturday and Sunday. The company invites traditional art clubs to perform for free for tourists. This activity has become a unique feature of Star Anise Rest Stop. This site is a shopping stop and an ideal cultural rendezvous on the journey of discovery and experience for tourists when</p>

<p>Đây là điểm dừng chân mua sắm và là điểm hẹn văn hóa lý tưởng trên hành trình khám phá, trải nghiệm của du khách thập phương khi đến với Lạng Sơn. Điểm du lịch văn hóa này đã góp phần lan tỏa bản sắc vùng Công viên địa chất Lạng Sơn.</p>	<p>coming to Lang Son province. This cultural tourist destination has contributed to spreading the identity of the Lang Son Geopark region.</p>
--	---

Route 2: Journey to the Realm of Heaven (Lang Son city - Cao Loc district - Van Quan district - Binh Gia district - Bac Son district) (inspired by the red dress of the Heaven Mother Goddess), 11 sites

Route 2 short introduction

Experience a gate connecting hearts across borders, a temple echoing divine chants, a serene bridge nestled between towering cliffs, a beautiful chaos waiting adventurers. It's a time capsule preserving prehistoric tales, a river flowing with mysteries through caves. It's an ancient sea bed narrating the trilobites' tale, a forest cradling hidden gems. This voyage is about the stories that unfold along the way, not just the destinations.

Giới thiệu ngắn gọn về tuyến tham quan 2

Trải nghiệm cánh cổng kết nối những trái tim xuyên biên giới, ngôi đền vang vọng những lời kinh nhiệm màu, cây cầu thanh bình nép mình giữa những vách đá cao chót vót, một rừng đá hỗn loạn tuyệt đẹp đang chờ đợi những nhà thám hiểm. Đó là một túi thời gian lưu giữ những câu chuyện thời tiền sử, một dòng sông chảy đầy bí ẩn qua các hang động. Đó là một đáy biển cổ xưa kể lại câu chuyện về bọ ba thù, một khu rừng ẩn chứa những viên ngọc. Chuyến đi này kể về những câu chuyện diễn ra trên suốt hành trình chứ không chỉ là những điểm đến.

<p>9. Cửa khẩu Quốc tế Hữu Nghị (thị trấn Đồng Đăng, huyện Cao Lộc) Vun đắp tình hữu nghị nơi biên cương</p> <p>Cửa khẩu Quốc tế Hữu Nghị là điểm đầu của Quốc lộ 1A, cách thành phố Lạng Sơn 17 km về phía bắc. Nơi đây có cột mốc biên giới số 1116 gắn Quốc huy nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam. Là một trong những cửa khẩu đẹp nhất cả nước. Nơi diễn ra các hoạt động xuất nhập cảnh, giao lưu và xuất nhập hàng hóa giữa Việt Nam và Trung Quốc. Cửa khẩu Quốc tế Hữu Nghị là một điểm quan trọng trong tuyến hành lang kinh tế Nam Ninh - Lạng Sơn - Hà Nội - Hải Phòng, góp phần thúc đẩy giao thương, giao lưu văn hóa, vun đắp tình hữu nghị giữa Trung Quốc với Việt Nam và các nước ASEAN.</p>	<p>9. Huu Nghi International Border Gate (Friendship Gate) (Dong Dang town, Cao Loc district) Bridging Borders, Building Friendships</p> <p>Huu Nghi International Border Gate (Friendship Gate) is the starting point of the National Highway No. 1A, 17 km north of Lang Son city. Here stands border milestone number 1116, adorned with the national emblem of the Socialist Republic of Vietnam. It is one of the most beautiful border gates in Vietnam. This is the place where various activities between Vietnam and China (e.g. immigration, trading, cultural exchange etc.) take place. Huu Nghi International Border Gate is an important point in the economic corridor of Nan Ning (China) - Lang Son - Hanoi - Hai Phong, contributing to promoting the trade, cultural exchange and fostering friendship between China, Vietnam and other ASEAN countries.</p>
---	---

<p style="text-align: center;">10. Đền Mẫu Đồng Đăng (thị trấn Đồng Đăng, huyện Cao Lộc) Đền Mẫu Thượng Thiên</p> <p>Đền Mẫu Đồng Đăng (Đồng Đăng Linh Tự hay Quan Âm Linh Tự) nằm ở thị trấn Đồng Đăng, huyện Cao Lộc, cách thành phố Lạng Sơn 15 km. Đền Mẫu ngày xưa được thờ phụng tại một mái đá sát chân núi đá. Về sau thấy nơi đây chật hẹp và không thuận tiện cho việc thờ cúng, nhân dân địa phương di chuyển bài vị thờ tự vào vị trí hiện tại và xây dựng. Đền Mẫu thờ tín ngưỡng thánh Mẫu và phật theo kiểu "Tiền Thánh - Hậu Phật". Tượng phật được bài trí tại cung cấm trên vị trí cao nhất (Tòa bảo tháp 7 tầng) tiếp đến là hệ thống tượng thờ của tín ngưỡng Mẫu (Tứ phủ) gồm có Mẫu Thiên (Đệ nhất), Mẫu Thoải (Đệ Tam), Mẫu Địa (Đệ tứ), Mẫu Thượng Ngàn (Đệ nhị). Hệ thống tượng thờ bài trí tại các ban thờ trong Đền Mẫu rất phong phú, đầy đủ các thứ bậc. Đền Mẫu Đồng Đăng thu hút đông đảo nhân dân trong nước và du khách quốc tế, nhất là trong dịp lễ hội tổ chức vào ngày mùng 10 tháng Giêng hàng năm. Di tích Đền Mẫu Đồng Đăng đã được công nhận di tích cấp tỉnh năm 2002.</p>	<p style="text-align: center;">10. Dong Dang Mother Goddess Temple (Heaven Mother Goddess Worship) (Dong Dang town, Cao Loc district) Heaven Mother Goddess Temple</p> <p>Dong Dang Mother Goddess Temple (Dong Dang Linh Tu or Quan Am Linh Tu) is located in Dong Dang Town, Cao Loc District, 15 km from Lang Son City. Originally being a small Buddhist temple nestled under a limestone cliff close to the foot of the rocky mountain. Later, seeing that this place was narrow and inconvenient for worship, local people moved the worship tablet to its current location and built the Temple. Mother Goddess Temple worships the beliefs of the Mother Goddess and Buddha in the "Saint in front, Buddha at the back" style. The Buddha statue is arranged in the forbidden palace on the highest position (7-storey stupa) followed by a system of worship statues of Mother Goddesses (Four Palaces) including Mother Goddess of Heaven (First), Mother Goddess of Water (Third), Mother Goddess of Earth (Fourth), Mother Goddess of Mountains and Forests (Second). The system of worship statues arranged at the altars in Mother Goddess Temple is very rich, full of hierarchies. Dong Dang Mother Goddess Temple attracts a large number of local people and international visitors, especially during its own festival held annually on January 10th (Lunar Calendar). Dong Dang Mother Goddess Temple was recognised as a provincial relic in 2002.</p>
<p style="text-align: center;">11. Cầu Khánh Khê (xã Bình Trung, huyện Cao Lộc) Chiến thắng trong thanh bình: Cây cầu bên vách đá</p> <p>Vát ngang sông Kỳ Cùng, cầu Khánh Khê kết nối hai huyện Cao Lộc và Văn Quan giữa một vùng sông núi tuyệt mỹ. Dòng sông chảy đến đây gặp núi phải đổi hướng, nhưng vẫn kịp để lại trên vách đá ven sông những ngân nước rộng rất đẹp. Đáy sông lộ ra những hòn cuội tròn trịa đủ mọi kích cỡ, thành phần, nhất là những hòn cuội đá núi lửa, minh chứng cho một giai đoạn phun trào rầm rộ trên vùng đất này từ hơn 200 triệu năm trước. Cảnh quan sông núi hùng vĩ nơi đây đã được người xưa ghi nhận, trong đó đặc biệt có một tấm bia được người dân địa phương</p>	<p style="text-align: center;">11. Khanh Khe Bridge (Victory site) (Binh Trung commune, Cao Loc district)</p> <p style="text-align: center;">Victory in Serenity: The bridge amidst the cliffs</p> <p>Crossing Ky Cung River, Khanh Khe Bridge connects Cao Loc and Van Quan districts in a beautiful mountainous landscape. The river flowing here encounters the mountains and has to change its direction, but it is still able to leave beautiful wide notches on the cliffs. Along the river bottom round pebbles of all sizes and compositions are exposed, especially volcanic pebbles - evidence of a period of intense eruption on this land more than 200 million years ago. The majestic river and mountain landscape here has been appreciated by ancient people, including a special stele called by local people "Ngo Thi Si stele". The</p>

<p>gọi là Bia đá Ngô Thì Sĩ. Kích thước bia 1.5x1.2m, được khắc trên vách đá, ngay chỗ ngấn nước cao nhất, ở độ cao khoảng 10m. Nội dung là bài thơ Quan Trấn thủ Lạng Sơn Ngô Thì Sĩ cảm tác trong chuyến tuần du biên ải của ông năm 1779.</p>	<p>stele is about 1.5 x 1.2m in size, carved directly on the cliff, right at the highest notch, at a height of about 10m. The content is a poem written by the Governor of Lang Son, Ngo Thi Si, a cultural celebrity, during his border patrol in 1779.</p>
<p>12. Bãi đá nhảy (đèo Lùng Pa, huyện Văn Quan) Khám phá nét đẹp trong sự lộn xộn</p> <p>Đèo Lùng Pa là một vết lộ địa chất đẹp. Tại đây du khách có thể quan sát thấy đá vôi màu xám đen, phân lớp mỏng đến trung bình với mặt phân lớp dạng răng cưa đặc trưng, cấu tạo hạt đậu, trứng cá, chứa phong phú hóa thạch Gastropods hoặc Cúc đá bảo tồn xấu, kích thước 1-3cm. Đá vôi chuyển tiếp chình hợp trên các đá lục nguyên-phun trào a xít và dưới các trầm tích lục nguyên, tất cả cùng được hình thành trong điều kiện biển nông khoảng 230 tr.n.tr. Nét đặc biệt ở đây là các tập đá vôi mặc dù nằm thoải nhưng lại bị gãy đổ lộn nhon tạo nên một “bãi đá nhảy” đẹp, có thể dễ dàng len lỏi qua để trèo lên đến đỉnh, nơi du khách có thể quan sát toàn bộ cảnh quan hùng vĩ xung quanh.</p>	<p>12. Rock Chaos (Lung Pa pass, Van Quan district) Unearth the Beauty of Disorder</p> <p>Lung Pa Pass is a beautiful geological outcrop. One can observe here dark gray, thin-to-medium-layered oolitic limestone with typical serrated bedding surfaces, containing abundant fossils of Gastropods or Ammonites 1-3cm in size. The limestone conformably transits from the terrigenous-acidic volcanic rocks underneath and into the terrigenous sediments above, all together formed under shallow marine conditions about 230 Ma. A special feature is that the limestone here, although gently lying, are broken and fallen, creating a beautiful "jumping rock field" that one can easily crawl through to climb up to the top to enjoy the entire majestic landscape around.</p>
<p>13. Vị thuốc chữa lành (Tinh dầu Hồi Xứ Lạng) (Đèo Lùng Pa, huyện Văn Quan)</p> <p>Từ ngôi sao đến vị thuốc tiên: Hành trình của cây hồi qua lửa và nước Hồi thường được trồng bằng cách gieo hạt vào tháng 2 đến tháng 3 (âm lịch), cho thu hoạch sau khoảng 5 đến 10 năm, mỗi năm 2 lần vào tháng 7 đến tháng 8 (vụ chính) và tháng 3 đến tháng 4 (tứ quý). Quả hồi (có điều thú vị là ở Việt Nam nó lại được gọi là hoa hồi) được thu hoạch rồi đem chưng cất trong khoảng 2 đến 3 ngày tùy thuộc vào loại tươi hay khô. Với công nghệ tiên tiến hiện nay, ngay cả thân cây già, cành và lá hồi cũng có thể chưng cất lấy dầu. Hoa hồi và tinh dầu hồi được sử dụng cho nhiều mục đích khác nhau như làm thuốc đông y, làm gia vị cho các món ăn (như ở các nước Ả Rập, Ấn Độ, Trung Quốc...). Món phở nổi tiếng của Việt Nam sẽ không ngon như người ta vẫn biết nếu nước dùng không được nấu với một ít hoa hồi, thảo quả và quế.</p>	<p>13. Xu Lang Healing Anise Oil (Lung Pa pass, Van Quan district)</p> <p>From Star to Elixir: The Journey of Anise through Water and Fire</p> <p>The star anise is usually grown by sowing seeds from February to March (lunar calendar), giving harvest after about 5 to 10 years, twice a year from July to August (main crop) and from March to April (secondary crop). The star anise fruit (interestingly in Vietnam it is called “Hoa Hoi” i.e. the star anise flower) is harvested and then distilled for about 2 to 3 days depending on whether it is fresh or dried. With advanced technology nowadays even old star anise trunks, branches and leaves can be distilled for oil. Star anise and its essential oils are used for many different purposes e.g. making oriental medicines, seasoning dishes (e.g. Arabic countries, India, China etc.). The famous Vietnamese “pho” (noodle) would not be tasty as it is known if cooked without some star anise “flowers”, cardamom and cinnamon.</p>
<p>14. Rừng hồi Xứ Lạng (xã An Sơn, huyện Văn Quan) Ánh sáng tỏa hương, gió tỏa hương, tất cả đều hương hồi*</p>	<p>14. Xu Lang Anise Forest (An Son commune, Van Quan district) Wind brings flavor, sun brings flavor, all of anise*</p>

<p>Những vùng đất phi-karst (với chủ yếu là các đá lục nguyên-núi lửa) của Công viên địa chất Lạng Sơn rất nổi tiếng với nghề trồng và chưng cất tinh dầu hồi truyền thống. Trên thế giới, Việt Nam đứng thứ hai sau Trung Quốc về sản lượng hồi, trong đó tỉnh Lạng Sơn có diện tích trồng hồi lớn nhất (hơn 40.000 ha, tương đương 75% tổng diện tích hồi cả nước). Trong tỉnh Lạng Sơn cây hồi được trồng chủ yếu ở các huyện như Văn Quan, Bình Gia (tổng cộng hơn 25.000 ha), Bắc Sơn, Cao Lộc, Văn Lãng, Tràng Định. Tổng sản lượng hàng năm đạt hơn 16.000 tấn hoa hồi khô, mang lại giá trị kinh tế khoảng 1.500 tỷ đồng. Những cây hồi rất đẹp, cho nhiều hương thơm, bóng mát trong khi rừng hồi lại rất sạch, một nơi lý tưởng và thú vị để cắm trại giải trí và hẹn hò.</p>	<p>Non-karst (terrigenous-volcanic) areas of Lang Son Geopark are most famous with the traditional star anise planting and star anise essential oil distillation. All over the world, Vietnam ranks second after China in star anise production, of which Lang Son province possesses the largest star anise plantation (more than 40,000 hectares, or 75% of the country's total). And within Lang Son province star anise is grown mainly in the districts e.g. Van Quan, Binh Gia (together over 25,000 hectares), Bac Son, Cao Loc, Van Lang and Trang Dinh. The total annual output reaches more 16,000 tons of dried anise, yielding an economic value of about 1,500 billion VND. The star anise trees are very beautiful, giving lots of shadow while the star anise forest is very clean, making it an ideal and pleasant place for leisure camping and dating.</p>
<p>15. Hang Thảm Khuyên (xã Tân Văn, huyện Bình Gia) Nơi người tiền sử tồn tại cùng vượn khổng lồ</p> <p>Di tích Hang Thảm Khuyên nằm trong khối núi đá vôi Bắc Sơn của tỉnh Lạng Sơn, là một kho tàng các kỳ quan khảo cổ và cổ sinh vật học. Đây từng là nơi định cư của con người từ khoảng 500.000 năm trước. Các cuộc khai quật đã phát hiện được một số chiếc răng của người đứng thẳng <i>Homo erectus</i> và răng, xương của nhiều giống loài động vật đương thời khác như đười ươi lùn, voi Stegodon (tổ tiên của voi ngày nay), lợn rừng, tê giác..., và đặc biệt là loài vượn khổng lồ <i>Gigantopithecus</i>. Việc tìm thấy di cốt của cả người đứng thẳng <i>Homo erectus</i> lẫn vượn khổng lồ <i>Gigantopithecus</i> ở cùng một địa điểm là bằng chứng hiếm có về sự cộng sinh độc đáo này. Những chiếc răng <i>Homo erectus</i> được tìm thấy ở đây đã được đối sánh với những chiếc răng tương tự từ Indonesia và Trung Quốc, cho thấy <i>Homo erectus</i> Lạng Sơn là một mắt xích quan trọng quá trình tiến hóa và di cư của người đứng thẳng <i>Homo erectus</i>, cũng cố thêm bằng chứng về cái nôi của người tiền sử ở Đông và Đông Nam Á.</p>	<p>15. Tham Khuyen Most Ancient Man Cave (Tan Van commune, Binh Gia district)</p> <p>A time capsule where prehistoric men and giant apes coexisted</p> <p>The historical site of Tham Khuyen Cave, located in the Bac Son Limestone Massif of Lang Son province, is a treasure trove of archaeological and paleontological wonders. This cave system has been a site of human settlement from as early as 500,000 years ago. Excavations have unearthed teeth of <i>Homo erectus</i> and bones of contemporary wild animals such as pygmy orangutans, Stegodon (ancestor of modern-day elephants), boars, rhinoceros, and especially a giant ape species, <i>Gigantopithecus</i>. The presence of both <i>Homo erectus</i> and <i>Gigantopithecus</i> in this location offers unique evidence of their simultaneous existence. The <i>Homo erectus</i> teeth found in the cave have been compared with similar ones from Indonesia and China, suggesting that the Lang Son <i>Homo erectus</i> may provide an important link in the evolution and migration of <i>Homo erectus</i>. This further consolidates evidence of the cradle of prehistoric man in East and Southeast Asia.</p>
<p>16. Hang Keng Tao, suối Mỏ Mắm (xã Chiến Thắng, huyện Bắc Sơn)</p>	<p>16. Keng Tao Cave (Underground River) (Chien Thang commune, Bac Son district)</p> <p>Cave's mystery, river's journey</p>

<p>Hành trình của dòng sông ngầm trong hang động huyền bí Suối Mỏ Mắm bắt nguồn từ Hồ Khau Hương, thôn Hương Cốc, mang theo nhiều cuội tảng đá phun trào núi lửa từ đó, chảy ngầm một đoạn hơn 400m qua hang Keng Tao trước khi xuất lộ thành một dòng chảy mặt. Hang Keng Tao có ít nhất hai tầng, phát triển theo một đứt gãy phương Tây Bắc – Đông Nam, tạo thành một đới dăm kết kiến tạo lớn rất đẹp còn thấy rõ trên trần và thành hang. Dòng nước trong, sạch, len lỏi suốt ngày đêm giữa các tầng rơi đổ lớn, qua các khe kẽ trong đá vôi, để lại những hốc, những lối đi hẹp bí ẩn, khơi gợi sự tò mò, khám phá nơi du khách. Thảm thực vật rậm rạp dọc suối bên ngoài hang cộng với sự đầu tư bài bản, có tính thẩm mỹ cao càng làm tăng thêm giá trị của hang, biến nơi đây thành một địa điểm nghỉ ngơi, thư giãn có tiếng.</p>	<p>Mo Mam Stream originates from Khau Huong Lake in Huong Coc village, carrying many past erupted volcanic pebbles and boulders from there, flows underground for more than 400m through Keng Tao Cave before exsurgng as a surface flow. Keng Tao Cave features at least two levels, developing along a North West – South East fault, forming a beautiful large brecciated zone that can still be clearly seen on the cave ceiling and walls. The clear, clean water flows day and night between large fallen boulders, through crevices in limestone, leaving mysterious niches and narrow passages, arousing visitors’ curiosity. Outside the cave dense vegetation along the stream combined with aesthetic human input further adds value to the site, turning it into a well-known touristic destination.</p>
<p>17. Ký ức biển (thôn Vũ Lâm, xã Vũ Lễ, huyện Bắc Sơn) Truyện cổ tích của Bọ ba thùy dưới những cơn sóng cổ Hơn 500 triệu năm trước, Trái đất đã trải qua một sự kiện quan trọng đến mức nó được gọi là “Vụ nổ lớn sinh học”. Đây là Vụ nổ Cambri, thời kỳ mà sự sống trên Trái đất đa dạng hóa nhanh chưa từng thấy. Trước đó, hầu hết các sinh vật đều đơn giản và có thân mềm. Nhưng trong Vụ nổ kỷ Cambri, những sinh vật phức tạp với lớp vỏ cứng và cơ thể có nhiều bộ phận đã bất ngờ xuất hiện! Trong số này có loài bọ ba thùy, loài động vật biển cổ đại có nhiều chân, nhiều khoang và lớp vỏ cứng. Bọ ba thùy rất quan trọng vì chúng là một trong những loài động vật đầu tiên phát triển các đặc điểm thể chất tiên tiến. Hóa thạch của chúng cho chúng ta cái nhìn về giai đoạn tiến hóa ban đầu của sự sống, khiến Vụ nổ Cambri trở thành một chương quan trọng trong câu chuyện về sự sống trên Trái đất.</p>	<p>17. Sea Memory (Vu Lam hamlet, Vu Le commune, Bac Son district) Beneath Ancient Waves: The Trilobites’ Tale Over 500 million years ago, Earth experienced an event so significant that it’s often called the “Biological Big Bang”. This was the Cambrian Explosion, a period when life on Earth diversified at an unprecedented rate. Before this, most organisms were simple and soft-bodied. But during the Cambrian Explosion, complex creatures with hard shells and multiple body parts appeared, almost out of nowhere! Among these were the trilobites, ancient marine animals with many legs and a hard, segmented shell. Trilobites are important because they were one of the first animals to develop advanced physical features. Their fossilized remains provide us with a window into life’s early evolution, making the Cambrian Explosion a pivotal chapter in the story of life on Earth.</p>
<p>18. Vườn quýt Hang Hú (xã Chiến Thắng, huyện Bắc Sơn) Vườn quýt - viên ngọc ẩn trong rừng Quýt ở vùng đá vôi Bắc Sơn từ lâu đã là một đặc sản khá nổi tiếng. Quả quýt to cỡ nắm tay người lớn, vị ngọt thanh, đặc biệt vỏ rất thơm. Vườn quýt Hang Hú còn đặc biệt hơn vì phía trên lưng đá vôi nhỏ lại là một lớp phủ đá phun trào núi lửa lớn. Đất phong hóa từ đá núi lửa trôi xuống kết hợp với đất tàn tích từ đá vôi có lẽ đã khiến cho quả quýt Hang Hú</p>	<p>18. Mandarin Garden (Chien Thang commune, Bac Son district) Enchanted Mandarin Grove: The Forest’s Hidden Gem The Bac Son mandarin has long been a famous specialty. The fruit is about the size of an adult’s fist, having a pure sweet-and-sour taste while its peel is especially fragrant. The Hang Hu Cave mandarin garden is even more special because above the small limestone doline is a large volcanic rock cover. Weathered soil from volcanic rock combined with</p>

trở nên thơm hơn, ngon hơn. Đến với vườn quýt Hang Hú, trong không gian tĩnh lặng, mát rượi, du khách sẽ len lỏi qua những mỏm đá tai mèo, những hốc đá rậm rì cây cối. Các cây quýt lâu năm tỏa hương thơm dịu cùng các loại cây cảnh đa sắc màu khiến cho một bữa ăn trưa ở đây sẽ là một lựa chọn dễ chịu.	residual soil from limestone probably made Hang Hu Cave mandarin more fragrant and delicious. Coming to Hang Hu Cave, in a quiet, cool space, visitors will weave through densely vegetated rocky outcrops and cavities. The perennial mandarin trees exuding a gentle fragrance and colorful ornamental plants make a lunch here a pleasant choice.
19. Trung tâm thông tin tại huyện Bắc Sơn (Trong nội dung thuyết minh các Trung tâm thông tin)	19. Bac Son Information Center

Route 3: Enjoy the Realm of Earth (Bac Son district - Van Quan district - Chi Lang district - Lang Son city) (inspired by the yellow dress of the Earth Mother Goddess), 9 sites

Route 3 short introduction

A path unfolds, where tiles whisper ancient secrets and anise forests sway in the sun's dance. Echoes of prehistoric cultures ride the wind, through a spring where rocks weep crystal tears. Amidst the paddy, a sacred hill stands, a testament to heroes past. From star to elixir, rice to noodle, each step is a leap through time, a serenade of the past sea's whispers. This journey is a melody of life's enduring song, harmonizing tradition, nature, and history in every step.

Giới thiệu ngắn về tuyến tham quan 3

Một con đường mở ra, nơi những viên gạch thì thầm những bí mật cổ xưa và những cánh rừng hồi đung đưa trong điệu nhảy của mặt trời. Tiếng vọng của các nền văn hóa tiền sử theo gió truyền đến, vượt qua một con suối nơi những tảng đá khóc những giọt nước mắt pha lê. Giữa cánh đồng lúa sừng sững một ngọn đồi thiêng, kể về các vị anh hùng trong quá khứ. Từ hoa hồi đến thân dược, từ gạo đến cao khô, mỗi bước đi là một bước nhảy vọt của thời gian, một bản dạ khúc thì thầm của biển cả từ quá khứ. Hành trình này quả là một giai điệu trường tồn của cuộc sống, kết nối hài hòa giữa truyền thống, thiên nhiên và lịch sử trong từng bước chân.

<p style="text-align: center;">20. Làng ngói âm dương (xã Long Đông, huyện Bắc Sơn) “Bạn biết, tôi biết, những viên ngói kia biết”</p> <p>Ngói âm dương - gọi thế vì khi lợp có viên úp, viên ngửa - là vật liệu truyền thống để lợp mái nhà sàn của đồng bào các dân tộc Tày, Nùng. Được làm từ đất sét mịn, dẻo, cách nhiệt tốt, thế nên nhà lợp ngói này đông ấm hè mát rất dễ chịu. Từ đất sét cho đến khi thành viên ngói đem lợp cần trải qua nhiều khâu như ngâm nước, nhào nhuyễn, xén đất thành viên vừa sức người bê, đập xuống một cái khuôn chữ nhật và cắt thành lá đất mỏng chừng 1cm bằng một loại kéo dây chuyên dụng, phơi khô trước khi đem nung trong lò củi... Để có được viên ngói lành lặn, không cong vênh tuy thế cũng đòi hỏi tay nghề cao, kỹ thuật đốt lò với thời gian từ</p>	<p style="text-align: center;">20. Traditional Tile Village (Long Dong commune, Bac Son district) “You know, I know, the tiles know”</p> <p>Yin-yang tiles - so called because when roofing, they will be alternatedly facing up and down - are the traditional roofing materials for stilt houses of the Tay and Nung ethnic people. Made from smooth, flexible, well-insulated clay, this tile-roofed house is very pleasantly warm in winter and cool in summer. From clay until it becomes a tile for roofing, it needs to go through many stages such as soaking in water, kneading, cutting the soil into pieces that are fit for the person to carry, pounding them into a rectangular mold and cutting them into thin leaves about 1cm thick with a type of clay, pull a specialized wire, dry it before firing it in</p>
---	---

<p>15 đến 20 ngày đêm liên tục, nhiệt độ trong lò được điều chỉnh theo khung thời gian được tính bằng ngày và đêm với kinh nghiệm rút ra từ lâu đời được lưu truyền lại. Nghề làm ngói âm dương ở đây đã có từ lâu đời, đến nay vẫn còn duy trì hoạt động. Do nhu cầu cao nên người thợ phải mua thêm đất từ huyện Bình Gia, là nơi có nhiều đất sét phong hóa từ đá phun trào núi lửa ban đầu.</p>	<p>a wood stove... To get a healthy, unwarped tile, however, also requires high skills. The technique of kiln firing, lasting continuously for 15 to 20 days and nights, involves adjusting the temperature inside the kiln according to a predetermined schedule based on days and nights, drawing from long-standing experience passed down through generations. The profession of making yin and yang tiles here has been around for a long time, and there are still households working together today. Due to high demand, workers have to buy more land from Binh Gia district, where there is a lot of weathered clay from the original volcanic rock.</p>
<p>21. Làng văn hoá Tày (xã Bắc Quỳnh, huyện Bắc Sơn) Bán anh em xa, mua láng giềng gần</p> <p>Nằm ngay trung tâm huyện lỵ Bắc Sơn, Quỳnh Sơn là một làng văn hóa du lịch cộng đồng đặc sắc với hơn 400 ngôi nhà sàn mái lợp ngói âm dương, tất cả cùng tựa lưng vào dãy núi đá vôi, quay về hướng Nam về phía cánh đồng karst Bắc Sơn trù phú bên dòng suối trong xanh uốn lượn, tạo nên khung cảnh non nước hữu tình. Đặc biệt, phần lớn các hộ dân ở đây đều mang họ Dương, và mặc dù được coi là dân tộc Tày nhưng lại lưu giữ nhiều nét của miền xuôi, ám chỉ nguồn gốc sâu xa đã được bản địa hóa của người dân nơi đây. Bên cạnh ngôi đình thờ Quý Minh Đại Vương, những cây đa, cây khế tuổi đời vài trăm năm là những món đặc sản như bánh chưng đen, thịt nướng ống tre, lợn quay, các loại rau rừng, ... Các giá trị văn hóa phi vật thể như: lễ hội lòng tòng, hát Ví, hát Quan Lang, múa Châu, múa Tán Đàn... đậm chất địa phương.</p>	<p>21. Tay Cultural Village (Bac Quynh commune, Bac Son district) Joys and tears with neighbors</p> <p>Located right in the center of Bac Son district, Quynh Son is a unique cultural tourism village with more than 400 stilt houses roofed with yin-yang tiles, all leaning against the limestone mountains and looking south toward the rich Bac Son karst paddy rice valley next to the winding blue stream, creating a charming landscape. In particular, the majority of families here have the surname Duong, and although considered Tay ethnic, they retain many features of the lowlands, implying the deep lowland but already localized origin of the people here. In addition to the communal house worshipping Quy Minh Dai Vuong God, the banyan and star fruit trees that are several hundred years old are local specialties e.g. black “banh chung” cake, bamboo tube grilled meat, roast pork, and various types of wild vegetables etc. along with cultural values such as Ví singing, Quan Lang singing, Châu dance, Tán Đàn dance, “Long Tong” (starting the new cultivation season) festival etc.</p>
<p>22. Nhà thờ họ Hà Thổ ty (xã Bình Phúc, huyện Văn Quan) Vùng đất địa linh nhân kiệt: Ngôi đền thờ giữa cánh đồng</p> <p>Thổ ty là công thần trung kiên, cha truyền con nối được triều đình phong kiến cử từ miền xuôi lên miền núi, chiêu dân lập ấp, bảo vệ vùng đất phen đậu biên cương Tổ quốc. Thổ ty lấy địa phương làm tịch quán, không về quê cũ nữa. Họ truyền đời đồng hoá với người Tày, Nùng bản địa. Ở Lạng Sơn đến nay có 7 dòng họ lớn có ảnh hưởng quan trọng</p>	<p>22. General Ha Temple (Binh Phuc commune, Van Quan district) Sacred Hill, Sacred Hero: A temple amidst the paddy</p> <p>“Tho ty” are loyal, hereditary officials who are, generation after generation, appointed by the central feudal court to govern the border lands where they recruit people, set up hamlets and protect the Fatherland. They permanently stay there and no longer return to their original hometowns, getting married to and assimilating with the local</p>

<p>nhất, đó là các dòng họ Vy, họ Hà, họ Nông, hai họ Nguyễn Đình, họ Hoàng Đức và họ Hoàng Đình, dân gian gọi là “Thất tộc thổ ty”. Đền thờ họ Hà Thổ ty ở xã Bình Phúc đã có từ thế kỷ 15, thờ quan Đề đốc Ninh Xuyên Quận công Hà Hạc vốn xuất thân từ Thanh Oai (nay thuộc Hà Nội), từng theo vua Lê Lợi chống giặc Minh. Đền thờ có cây gia phả ghi lại thân thế, sự nghiệp của các thành viên trong dòng họ, đến nay đã được hơn 25 đời, nhiều người trong số đó sau này cũng giữ những vị trí quan trọng trong triều đình.</p>	<p>indigenous people. In Lang Son province, there are seven biggest and most influencing such families, which are called by the local people "That toc Tho ty" i.e. the “Seven General Families”. The temple worshipping General Ha family in this locality has been around since the early 15th century, worshipping the General, who was originally born from a countryside near Hanoi capital, and stood up to lead people to fight back against the Ming invaders. The temple has a family tree that records the background and career of all family members for more than 25 generations, quite a few of whom also took important positions in the subsequent royal courts.</p>
<p>23. Xuất lộ nước karst - nơi khởi nguồn sự sống (xã Thượng Cường, huyện Chi Lăng)</p> <p>Nơi đá núi lưu giữ những giọt nước mắt pha lê</p> <p>Tại mỏ nước karst thôn Chợ Hoàng, đá vôi, đá vôi dolomit màu xám, hạt mịn, cấu tạo phân dải, phân lớp vừa đến dày 20-50cm, nằm thoải, tạo vách cao hàng trăm mét. Nước xuất lộ quanh năm từ một hang karst nhỏ cao 1m, rộng 1,5m, lưu lượng đến 5-7l/s, được cho là tích tụ nước từ cả một vùng đá vôi rộng lớn ở phía Bắc. Từ đây người dân địa phương đã xây thành hồ dung tích vài trăm mét khối. Phía dưới hạ lưu họ cũng xây thành một hệ thống hồ bậc thang rộng hàng trăm mét, dài vài trăm mét, dung tích tổng cộng lên tới hàng trăm ngàn mét khối, vừa để nuôi cá vừa để tưới ruộng. Thú vị là trên mặt đá vôi ngay cửa hang còn có di tích hóa thạch Lỗ tầng, minh chứng cho lịch sử hình thành gần 400 triệu năm của đá vôi.</p>	<p>23. Karst Spring (Thuong Cuong commune, Chi Lang district)</p> <p>A place where rocks weep crystal tears</p> <p>In the karst spring at Cho Hoang village, the gray, fine-grained, banded, 20-50cm thick and gently-bedded layers of dolomitic limestone form cliffs hundreds of meters in height. The karst water exsurges all year round from a small cavity 1m high, 1.5m wide, with a flow of up to 5-7l/s, believed to have been accumulate from a large karst catchment in the North. From here, local people built a reservoir several hundred of cubic meter in volume for drinking. Downstream, they also built a system of terraced reservoirs, totalling in capacity up to hundreds of thousands of cubic meter, both to raise fish and to irrigate paddy rice fields. Interestingly, on the limestone surface right at the cavity, a curious visitor would find Stromatoporoids fossils, evidence of the nearly 400 million year history of formation of the limestone.</p>
<p>24. Làng nghề Cao khô Vạn Linh (xã Vạn Linh, huyện Chi Lăng)</p> <p>Dưới ánh nắng, từ gạo thành cao khô, ta cùng chiêm ngưỡng</p> <p>Nghề làm cao khô, ở xã Vạn Linh, huyện Chi Lăng đã có từ lâu đời. Cao khô được chế biến từ những hạt gạo địa phương, là món đặc sản luôn được đem ra đãi khách phương xa với niềm tự hào. Để làm ra được những sợi cao khô mềm mại, sạch sẽ và rất bắt mắt, khi nấu sợi mì dai, dẻo và ngon phải qua nhiều công đoạn như ngâm gạo, xay nhuyễn, ủ, tráng, hấp, phơi, nhúng nước rồi lại phơi cho se lần hai rồi mới thái, phơi</p>	<p>24. Van Linh Noodle Village (Van Linh commune, Chi Lang district)</p> <p>Rice to noodle, under the sun, together we stand</p> <p>The profession of making dry rice noodle in Van Linh commune, Chi Lang district has existed for generations. Dried noodle is made from local rice and is a specialty that is always presented to guests with pride. To make soft, clean and eye-catching dry noodle, remaining tough, flexible and delicious when cooked, it has to go through many steps e.g. soaking rice grains, wet grinding, tempering, rinsing, steaming, drying,</p>

<p>khô và đóng gói. Đặc biệt, cách thức làm cao khô vẫn nguyên như xưa: không sử dụng thêm phụ phẩm, hóa chất để thay đổi chất lượng sản phẩm. Hiện xã Vạn Linh có hơn 100 hộ sản xuất cao khô trong đó tập trung chủ yếu ở thôn Phố Cũ và thôn Phố Mới, sản lượng khoảng hơn 1.000 tấn/năm.</p>	<p>dipping in water and drying a second time before slicing, sun drying and packaging. In particular, the method of making dry noodle remains the same as before, i.e. no additional by-products or chemicals are used to change product quality. Currently, Van Linh commune has more than 100 households producing dry noodle, mainly in Pho Cu and Pho Moi villages, with an output of more than 1,000 tons/year.</p>
<p>25. Đền Châu Mười (xã Hòa Bình, huyện Chi Lăng) Linh thiêng các vị Thánh Mẫu người bản xứ</p> <p>Đền Châu Mười Đòng Mỏ được lập ngay sát cửa ải Chi Lăng, nơi Châu trấn giữ năm xưa, chính thờ là Châu Mười Đòng Mỏ hay Mỏ Ba Linh Từ - ngôi đền nổi tiếng xứ Lạng thờ phụng Châu Mười thuộc xã Hoà Bình, huyện Chi Lăng. Châu Mười Đòng Mỏ là vị thánh châu thứ mười trong hàng Tứ phủ Thánh châu. Đứng sau Châu Chín Cửu Tinh, cũng giống như Châu Tám Bát Nàn, Châu Mười Đòng Mỏ là vị nữ tướng anh linh hiển hách nhất vùng Lạng Sơn. Tên gọi Đòng Mỏ được lấy từ địa danh nơi châu đã lập được nhiều chiến công hiển hách trong công chiến đấu trấn giữ bảo vệ bờ cõi trước quân xâm lược nhà Minh.</p>	<p>25. Chau Muoi Temple (Mo Ba Princess Temple) (Hoa Binh commune, Chi Lang district) Sacred Indigenous Mother Goddesses</p> <p>The Dong Mo Chau Muoi (10th Courtier, or Mo Ba Linh Tu) Temple is located in Hoa Binh commune, Chi Lang district, right next to the Chi Lang Pass, where she guarded in the past. As many other Mother Goddess temples, the Dong Mo Chau Muoi Temple also worships all Mother Goddesses while principally worshipping Chau Muoi deity. Chau Muoi is the tenth Courtier Goddess in the line of the Four Palaces of Mother Goddesses, being is the most glorious heroic female general in the Lang Son region. The name Dong Mo is taken after the name of the place where she achieved many glorious victories in the fight to defend the Fatherland against the Ming Dynasty invaders.</p>
<p>26. Sự sống cổ dưới đại dương (xã Thượng Cường, huyện Chi Lăng) Cuộc rời nước lên cạn lặn lẽ 400 triệu năm trước</p> <p>Cách đây chừng 450 triệu năm, vào kỷ Devon, Công viên địa chất Lạng Sơn là một vùng biển nông. Tuy nhiên, ở những nơi khác ven biển, một sự thay đổi lớn sắp xảy ra. Những động vật có xương sống đầu tiên, được gọi là động vật bốn chân, đang chuẩn bị dần thân vào một hành trình phi thường. Những động vật tiên phong dũng cảm này, với khả năng hít thở không khí mới có, đã rời bỏ môi trường nước và bò lên đất liền. Thời điểm này đánh dấu sự khởi đầu của một kỷ nguyên mới - chinh phục những vùng đất mới nổi. Chỉ là một bước đi nhỏ của động vật bốn chân nhưng đó lại là một bước nhảy vọt lớn đối với tất cả các loài động vật có xương sống. Không chỉ là sự tiến hóa, đó thực sự là một cuộc cách mạng, minh chứng cho khả năng thích ứng và phục hồi đáng kinh ngạc của sự sống. Và như thế, câu chuyện về sự sống trên Trái Đất đã bước sang một</p>	<p>26. Past Marine Life (Thuong Cuong commune, Chi Lang district) 400 million years ago: the quiet leap from sea to land</p> <p>In a world 450 million years ago, during the Devonian period, Lang Son Geopark was a shallow marine area. But, in other places, close to the sea shore a monumental shift was about to occur. The first vertebrates, known as tetrapods, were preparing to embark on an extraordinary journey. These brave pioneers, equipped with their newfound ability to breathe air, crawled out of the water and onto the land. This moment marked the beginning of a new era, the conquest of emerged land. It was a small step for the tetrapods, but a giant leap for all other kinds of vertebrates. This was not just evolution; it was a revolution, a testament to life's incredible adaptability and resilience. And so, the story of life on Earth turned a new page.</p>

trang mới.	
<p style="text-align: center;">27. Hang Gió (xã Mai Sao, huyện Chi Lăng)</p> <p style="text-align: center;">Tiếng vọng của nền văn hóa tiền sử theo dòng chảy thời gian</p> <p>Hang Gió là hang đá rộng và dài. Cửa chính quay về hướng đông nam. Vòm hang rộng và cao. Chiều dài của 3 tầng hang là 1.500 mét. Nền hang khá bằng phẳng dễ đi. Trần hang cao có nhiều nhũ đá lớn rủ xuống tạo nên nhiều hình thù kỳ thú như chuông đá, măng đá, cột đá, đá hình con voi, con cò... tất cả thạch nhũ đó tạo nên những nét huyền ảo giống như một mê cung.</p> <p>Hãy tưởng tượng bạn đang sống cách đây chừng 12.000 năm trên vùng đất nay thuộc Đông Bắc Việt Nam. Đây là thời kỳ mà tổ tiên chúng ta đã có bước nhảy vọt lớn về kỹ nghệ. Họ đã bắt đầu sử dụng các công cụ bằng đá được mài cạnh, một bước tiến đáng kể so với các đồ tạo tác trước đó. Chúng không chỉ sắc hơn, bền hơn mà còn cho phép họ săn bắn, hái lượm và chế biến thực phẩm hiệu quả hơn. Thời kỳ này, được đặt tên theo địa danh vùng Bắc Sơn thuộc Công viên địa chất Lạng Sơn - có điều thú vị là nhiều di chỉ, di vật khảo cổ đã được tìm thấy với mật độ rất cao trong hàng trăm hang động ở Khối đá vôi Bắc Sơn, trong đó có cả một hang rất nổi tiếng, nơi các nhà địa chất-khảo cổ học người Pháp đã phát hiện ra nền văn hóa này từ hơn 100 năm trước - là minh chứng cho sự khéo léo và khả năng thích ứng của người tiền sử. Vì thế, nói về Văn hóa Bắc Sơn là nói về một bước quan trọng trong lịch sử loài người đã diễn ra ngay trên quê hương chúng ta. Mỗi công cụ, mỗi hiện vật đều có thể kể một câu chuyện về sự sinh tồn, sự sáng tạo và tinh thần bất khuất của con người. Và đó là câu chuyện về nền Văn hóa khảo cổ Bắc Sơn, một câu chuyện thuộc về tất cả chúng ta.</p>	<p style="text-align: center;">27. Wind Cave (Mai Sao commune, Chi Lang district)</p> <p style="text-align: center;">Follow the Wind of Time, Revealing Echoes of a Prehistoric Culture</p> <p>Gio Cave is a wide and long stone cave. The main door faces southeast. The cave arch is wide and high. The length of the 3 cave floors is 1,500m. The cave floor is quite flat and easy to walk on. The cave has many large stalactites hanging down, creating many interesting shapes such as stone bells, stalagmites, stone columns, stones shaped like elephants, storks... all those stalactites create fanciful features like a maze.</p> <p>Imagine living about 12,000 years ago in the territory now belonging to Vietnam. This was a time when our ancestors were making a big leap in technology. They started using edge-grounded stone artifacts, a significant advancement from the earlier artifacts. These tools were not just sharper and more durable, but they also allowed our ancestors to hunt, gather, and process food more efficiently. This period, named after the Bac Son area in Lang Son Geopark - interestingly, archaeological vestiges have been found in hundreds of caves of the Bac Son Limestone Massif, including a famous cave where the French geologists-archaeologists discovered this archaeological culture more than one hundred years ago - is a testament to the ingenuity and adaptability of our ancestors. So, when we talk about the Bacsonian culture, we're talking about a critical step in human history that took place right here in our homeland. Remember, every tool, every artifact tells a story of survival, innovation, and the indomitable human spirit. And that's the story of the Bacsonian culture, a story that belongs to all of us.</p>
<p style="text-align: center;">28. Thế giới Cúc Đá (xã Bắc Thủy, huyện Chi Lăng)</p> <p style="text-align: center;">Lời thì thầm của Cúc đá - bản tình ca của biển xưa</p> <p>Khoảng 220 triệu năm trước, biển, với đầy những sinh vật kỳ thú - Cúc đá - vẫn còn ở vùng Công viên địa chất Lạng Sơn. Cúc đá đóng một vai trò hấp dẫn trong lịch sử Trái đất. Lớp vỏ hình xoắn ốc của chúng, với các khoang chứa đầy khí, cho phép chúng lặn xuống rất sâu. Tương tự</p>	<p style="text-align: center;">28. Ammonite World (Bac Thuy commune, Chi Lang district)</p> <p style="text-align: center;">Ammonite whispers, silent echoes of the past sea's serenade</p> <p>220 million years ago, the sea full of fascinating creatures, the Ammonites, was still in Lang Son Geopark. The Ammonites played a fascinating role in the Earth's history. Their spiral-shaped shells, filled with gas chambers, allowed them to navigate the ocean depths. Similar to</p>

như Anh vũ vẫn còn đang tồn tại đến ngày nay, chúng đã phát triển mạnh trong hơn 340 triệu năm, trải qua nhiều đợt tuyệt chủng hàng loạt, và hóa thạch phong phú và đa dạng của chúng cung cấp những thông tin chi tiết về sự thay đổi của khí hậu và môi trường trên Trái đất. Sự biến mất đột ngột của chúng cách đây chừng 66 triệu năm, xảy ra cùng lúc với vụ va chạm với tiểu hành tinh đã làm tuyệt diệt loài khủng long, đánh dấu một thời điểm quan trọng trong lịch sử hành tinh chúng ta. Đây cũng là một câu chuyện minh chứng cho khả năng phục hồi và thích ứng của sự sống trên Trái đất.

the Nautilus which follow alive today, they thrived for 340 million years, surviving multiple mass extinctions, and their abundant fossils provide a detailed record of the Earth's changing climates and environments. Their sudden disappearance 66 million years ago, coinciding with the asteroid impact that wiped out the dinosaurs, marks a significant moment in our planet's history, but their story is also a testament to the resilience and adaptability of life on Earth.

Route 4: Way to the Realm of Water (Lang Son city - Cao Loc district - Loc Binh district) (inspired by the white dress of the Water Mother Goddess), 10 sites

Route 4 short introduction

Listen to the whispers of the sea and echoes of the past. Experience the strength of the present in the verse of the peaks. Witness the majesty of Mau Son, the horizon of the Dao's people, and explore a vibrant forest through time's window by a tropical lake. Discover timeless sanctuaries, a tribute to Earth Mother's ageless reverence, and feel the divine presence at the Water Mother Goddess Temple, this exploration is a testament to the sacredness of nature and the echoes of time.

Giới thiệu ngắn về tuyến tham quan 4

Lắng nghe tiếng thì thầm của biển và tiếng vọng của quá khứ. Trải nghiệm sức mạnh của hiện tại trong câu thơ về các ngọn núi cao. Chứng kiến sự hùng vĩ của Mẫu Sơn, bản sắc văn hóa của người Dao, và khám phá những khu rừng rậm rì qua cửa sổ thời gian bên hồ nước nhiệt đới. Khám phá những khu bảo tồn xuyên thời gian, tỏ lòng tôn kính đối với sự trường tồn của Mẹ Trái Đất và cảm nhận sự hiện diện thiêng liêng tại Đền thờ Mẫu Thoải, cuộc thám hiểm này cho thấy sự linh diệu của thiên nhiên và những tiếng vọng của thời gian.

29. Chùa động Tam Thanh (thành phố Lạng Sơn)

Khai mở nét thiêng ẩn trong lòng đất

Chùa Tam Thanh nằm trong cùng một khối núi đá vôi đã hình thành từ hơn 300 triệu năm trước, hai động Tam Thanh và Nhị Thanh có nhiều tầng hang khô, trong đó có hang rất lớn cách mặt đất 5-7m (có cửa sổ thông thiên, từ đó nước tiếp tục nhỏ xuống tí tách tạo thành nhũ đá), và được dùng làm nơi thờ cúng từ hàng trăm năm trước. Đặc biệt, hai động còn được kết nối với nhau bằng một dòng chảy ngầm - gọi là suối

29. Tam Thanh Cave Pagoda (Lang Son city)

Unearth the Sacred, hidden in the Earth's depths

The two Tam Thanh and Nhi Thanh caves are both located in one limestone massif that has been formed more than 300 million years ago, having several dry cave levels, of which the one 5-7m above the ground surface is very large (with sky windows, wherefrom water continues to drop down to form speleothems) and is used as worshiping places. These two caves are inter-connected by an underground stream, which

<p>Ngọc Tuyền - chảy từ động Tam Thanh đến động Nhi Thanh. Các động này trước đây đã từng được các Đạo sĩ sử dụng. Sau này động Nhi Thanh được khám phá, đặt tên bởi vị tổng đốc, danh nhân văn hóa nổi tiếng Ngô Thi Sĩ (1726-1780), Chùa Tam Thanh thờ Phật giáo, Nho giáo và Đạo giáo cùng đức Thánh Trần và các vị Thánh Mẫu. Trên trần và thành hang đến nay vẫn còn lưu giữ được hệ thống bia ma nhai khắc các bài thơ của Ngô Thi Sĩ và nhiều danh nhân sau này, trong đó có tấm bia cổ nhất được khắc vào năm 1677, đặc biệt nhất là tượng phật A Di Đà được tạc thẳng vào vách đá trong tư thế đứng trong hình lá đề mang phong cách thời Lê - Mạc. Tượng cao 202cm, rộng 65 cm trong tư thế áo cà sa buông dài, chân định tuệ, tay chỉ xuống đất.</p>	<p>flows from the Tam Thanh cave to the Nhi Thanh cave. The caves were formerly the residence of Taoists. Thereafter Nhi Thanh cave was explored, named, equipped by the famous governor Ngo Thi Si (1726-1780), who also instructed that the cave-pagodas worship all the Three Religions (Buddhism, Confucianism and Taoism), Saint Tran and Mother Goddesses. On the cave walls, there is still a system of "ma nhai" steles engraved with poems by Ngo Thi Si and many other later celebrities, including the oldest stele carved in 1677. The most special is the Amitabha Buddha statue carved straight into the cliff in a standing position in the shape of a leaf in the style of the Le - Mac dynasties. The statue is 202cm high, 65cm wide in the posture of a long cassock, feet of concentration and wisdom, hands pointing to the ground.</p>
<p>30. Chùa Bắc Nga (xã Gia Cát, huyện Cao Lộc) Trong linh thiêng tĩnh lặng, những tấm mộc bản cổ cất tiếng Chùa Bắc Nga (Tiên Nga Tự) được xây vào năm 1562 thời nhà Mạc, lúc đầu chỉ là một ngôi miếu nhỏ. Nằm bên một quả đồi thấp, trông ra Quốc lộ 4B và sông Kỳ Cùng, cách Thành phố Lạng Sơn khoảng 12km về phía Đông Nam, phong cảnh "son thủy hữu tình", địa thế "rồng châu hổ phục", khí hậu trong lành thoáng đãng, chùa Bắc Nga thờ Phật, một nét văn hóa khá khác biệt ở Xứ Lạng, nơi tín ngưỡng thờ Mẫu rất thịnh hành. Chùa gắn với một truyền thuyết dân gian về các tiên nữ thường xuyên tới đây nghỉ ngơi, vui đùa, tắm gội, hái hoa, bắt bướm. Có lẽ vì vậy mà các bức tượng Phật ở đây thường mang dáng dấp của những lão nông yêu đời, ngao du sơn thủy, rất khác so với tượng Phật ở các ngôi chùa dưới đồng bằng. Chùa Bắc Nga còn lưu giữ nhiều cổ vật: bia đá, trống chung, chuông trung, hoành phi, câu đối... và đặc biệt là 21 tấm bảng gỗ khắc chữ nho Kinh Phật (gỗ nghiến) vào cuối thời Lê Trung Hưng. Chùa Bắc Nga được công nhận di tích lịch sử cấp tỉnh năm 2002. Hàng năm vào ngày 15 tháng Giêng tổ chức lễ hội truyền thống Chùa Bắc Nga thu hút đông đảo du khách thập phương tới du xuân và thưởng ngoạn. Lễ hội chùa Bắc Nga đã được công nhận là di sản văn hóa phi vật thể quốc gia năm 2023.</p>	<p>30. Bac Nga Woodblock Pagoda (Gia Cat commune, Cao Loc district) In the silence of a sacred pagoda, ancient woodblocks speak Built in 1562 during the Mac Dynasty, at first Bac Nga Pagoda was just a small shrine. Located on a low hill, overlooking National Highway No. 4B and Ky Cung River, about 12km to the Southeast from Lang Son city, with "charming mountain and water" scenery, fresh and airy climate, the pagoda worships Buddhas and is thus quite unique in this realm, where the Mother Goddess belief worship is so popular and dominant. The pagoda is associated with a folk legend about fairies who often came here to rest, play, bathe, pick flowers, and catch butterflies. Perhaps that is why the Buddha statues here - often reminding ordinary joyfull countryside farmers - are very different from pagodas elsewhere in the Red River Delta. Notable antiques at the pagoda include stone steles, bronze drums and bells, wooden diaphragms, parallel sentences etc., and in particular, 21 woodblocks engraved with Buddhist scriptures, that were made very skillfully and artistically since the Later Le Dynasty (Le Trung Hung). Bac Nga Pagoda was recognized as a provincial historical relic in 2002. Every year on the 15th day of the first lunar month, Bac Nga Pagoda holds its traditional festival, attracting numerous visitors from various regions to come for spring outings and sightseeing. The Bac Nga Pagoda festival</p>

	was officially recognized as a national intangible cultural heritage in 2023.
<p>31. Đứt gãy xuyên thời gian (xã Khánh Xuân, huyện Lộc Bình) Giật mình biển xưa</p> <p>Con đường dài hơn 15km từ chân lên đỉnh núi Mẫu Sơn ở độ cao khoảng 1.290 mét là một mặt cắt địa chất đẹp. Trên taluy đường lộ ra những tập đá cát kết, bột kết, sét kết, đôi chỗ cuội kết, luân phiên, phân lớp trung bình đến dày. Thế nằm của các tập đá thay đổi, chủ yếu cắm về phía Nam-Tây Nam, cho biết Dãy núi Mẫu Sơn là một bộ phận của một phức nếp lồi lớn - Vòng chông nguồn rift An Châu. Phức nếp lồi này hình thành từ khoảng hơn 200 triệu năm trước nhưng nhiều triệu năm sau vẫn tiếp tục hoạt động dưới dạng những vũng, vịnh ven biển, đầm phá nước lợ-nước ngọt nhỏ hơn, thậm chí cả những đợt phun trào núi lửa rầm rộ sau khi toàn bộ khu vực trở thành lục địa. Hơn nữa, mặt cắt địa chất kể trên đôi chỗ, chẳng hạn như ở vị trí chúng ta đang quan sát, cho biết thêm rằng phức nếp lồi này còn bị đứt gãy sâu Cao Bằng-Tiên Yên cắt và làm dịch trượt.</p>	<p>31. Timeless Fault (Khanh Xuan commune, Loc Binh district) Sea whispers weave tales of shattered marine rocks</p> <p>The more than 15km long road from the foot to the top of Mau Son mountain at an altitude of about 1,290m asl is a beautiful geological cross-section in addition to the already stunning landscape. On the road side are exposed layers of sandstone, siltstone, claystone and sometimes conglomerate that, at many places, contain lots of fossils of Bivalves. The rock bedding changes, mainly dipping to the South-Southwest, indicating the Mau Son Mountain Range is part of a much larger synclinorium - a multiple of folds whose general flanks dip toward each other, into the center - the so-called An Chau Riftogenous Depression or a local closed sea. This depression formed more than 200 million years ago, but many millions of years later it continued to exist in the form of coastal and brackish lagoons, and even witnessed massive continental volcanic eruptions thereafter. Furthermore, at some places along the above geological cross-section, such as where we are standing, it is possible to observe small faults - Earth cut-and-slips that were resulted from the so-called Cao Bang-Tien Yen fault - a famous deep-seated fault that dictates the geological life of the entire Northeast Vietnam.</p>
<p>32. Dấu tích kiến trúc Pháp (núi Mẫu Sơn, huyện Lộc Bình) Tiếng vọng của quá khứ, tiềm lực của hiện tại, đỉnh cao ngân nga</p> <p>Tương tự như ở nhiều nơi khác có phong cảnh đẹp, khí hậu mát mẻ về mùa hè, người Pháp từ hơn 100 năm trước cũng đã từng làm đường lên đỉnh Mẫu Sơn xây cất khoảng 40 công trình đồn bốt, biệt thự, nhà thờ mang đậm nét kiến trúc phương Tây, làm nơi nghỉ dưỡng cho giới quan chức và thượng lưu. Vật liệu xây dựng hoặc được khai thác tại chỗ như các khối đá cát kết, cuội kết làm móng, làm tường nhà, sắt thép, gạch ngói được mang lên từ dưới đồng bằng hoặc thậm chí từ bên Pháp. Những ngôi nhà xây bằng đá khối trải qua thời gian phần lớn đã đổ hồng, chỉ còn lại dấu tích nền móng. Chỉ có một số ít công trình, như là</p>	<p>32. Old French Fortress (Mau Son Mountain, Loc Binh district) Echoes of the past, strength of the present, verse of the peaks</p> <p>Similar to many other places in Vietnam with beautiful landscapes and cool summer climate, more than 100 years ago the French built a road to the peak of Mau Son Mountain and built about 40 posts, villas, and churches with bold Western architectural characteristics, serving as a resort destination for officials and the upper class. Construction materials were either exploited on the spot such as sandstone and conglomerate blocks for foundations and house walls, while steel, bricks and tiles were brought up from the delta or even from France. Most of the stone houses over time have ruined or collapsed, leaving</p>

<p>phần còn lại của một đôn bốt khá bề thế nơi chúng ta đang đứng, nền móng của một nhà thờ còn vương vãi một vài mảnh ngói được sản xuất ở tận Mác Xây (Pháp) ... Nguyên vẹn nhất có thể kể đến ngôi biệt thự cổ chín gian, đã được một doanh nhân người Việt duy tu, sửa chữa, phục dựng trong khoảng thời gian 20-30 năm trở lại đây, cho thấy sự bề thế trước đây của chúng.</p>	<p>only remnants of their foundations. Only a few buildings, such as the remnants of a relatively large-sized military fortress where we are standing at the moment, the foundation of a church where are scattered some broken pieces of tiles that were produced and imported here even from Marseille etc. Remaining most intact is perhaps a nine-compartment villa, which has been maintained, repaired and restored in the past 20-30 years by a Vietnamese businessman, reminding of their former grandeur.</p>
<p style="text-align: center;">33. Toàn cảnh Mẫu Sơn (huyện Lộc Bình) Hùng vĩ Mẫu Sơn, đặc sắc nền văn hóa của người Dao</p> <p>Ở độ cao 1.200-1.500 mét trên mực nước biển, Mẫu Sơn là xứ sở của gió, mây, sương mù và băng tuyết. Hàng trăm ngọn núi lớn nhỏ trùng điệp tạo nên một Mẫu Sơn kỳ thú như cảnh tiên ở chốn trần. Mặc dù gọi là Mẫu Sơn, nhưng thực ra bên cạnh Núi Mẹ (Phja Me) cao 1.520 mét, còn có Núi Cha (Phja Po) cao 1.541 mét, hẻo lánh hơn, hoang sơ hơn, nhưng cũng vì thế mà hiện nay đang trở thành một điểm đến hot của giới trẻ, với tuyến đường đi bộ trên “sống lưng khủng long” nổi tiếng. Đến với Mẫu Sơn, du khách có thể gặp khá nhiều khoảnh khắc bằng và thoải trên sườn hoặc thậm chí trên đỉnh núi, di tích của những bề mặt san bằng cổ xưa, nơi người Tày cổ và người Dao hiện nay đang sinh sống rải rác, với những truyền thống, tập tục độc đáo, như khu Linh địa cổ, núi Phật Chi... Có một sự nhầm lẫn thú vị đã kéo dài hàng thế kỷ nay, rằng khu biệt thự, đôn bốt cũ người Pháp đã từng xây dựng trên núi Mẫu Sơn đã là đỉnh núi, nhưng hóa ra khu vực đó lại chỉ ở độ cao khoảng 1.200 mét mà thôi, và để lên được đỉnh Mẫu Sơn, chẳng hạn Phja Me hoặc Phja Po hoặc nhiều đỉnh khác thì còn mất nhiều thời gian và công sức lắm. Trên đỉnh Mẫu Sơn, phóng tầm mắt nhìn về bốn phương, tám hướng, ai đó sẽ cảm thấy mình thật nhỏ bé, chỉ muốn đắm mình vào cỏ cây, hoa lá (nhất là mùa hoa đào, hoa đỗ quyên...), vốn cũng rất đặc hữu của vùng đất kỳ vĩ này.</p>	<p style="text-align: center;">33. Mau Son Panorama (Loc Binh district) Mau Son's majesty, the Dao's people horizon</p> <p>At an altitude of 1,200-1,500m asl, Mau Son is the realm of wind, cloud, fog and snow. Hundreds of mountains, large and small, create an amazing Mau Son like a fairyland on earth. Although it is called Mau Son, in fact, besides the 1,520m high Mother Mountain (Phja Me), a place frequented by tourists hundreds of years ago, there is also the 1,541m high Father Mountain (Phja Po), more pristine and more secluded, but also because of that, becoming a hot destination, especially for the youth, with the famous "dinosaur spine" walking route. Coming to Mau Son, visitors can accidentally encounter quite a few flat and gentle areas on the mountain slopes or even tops - remnants of ancient planation surfaces - where the ancient Tay and present-day Dao people are now scatteredly living, with unique traditions, customs and secrets, e.g. the Mau Son Ancient Sacred Area, Phat Chi Mountain etc. There is a century-long but interesting confusion that the area where the French built their fortresses, villas and churches was already at the summit of the mountain range, but it is only at the altitude of about 1,200m and there is still a long way, and not for all, to climb up to reach, for example, either Phja Me or Phja Po and many more. Standing on top of Mau Son, looking all around, some visitors would feel truly small, just wanting to immerse themselves in the local plants, trees, and flowers (especially during the blooming seasons of peach blossom or azalea (<i>Rhododendron</i>) flowers), which are also very endemic to this wonderland.</p>

<p>34. Thác Bản Khiêng (các xã Mẫu Sơn, Hữu Khánh, huyện Lộc Bình) Trong hẻm núi, nước tạo ghềnh thác, chạm khắc những câu chuyện về sự sống trên đá biển</p> <p>Thác Bản Khiêng là đoạn suối dài khoảng 1,5km bắt nguồn từ dãy núi Mẫu Sơn. Hai bên bờ suối là rừng nguyên sinh. Thác Bản Khiêng nằm giữa hai đông núi Pò Nộc và Chọc Xiển. Thác ở độ cao khoảng 350m so với mực nước biển, chảy qua điểm du lịch sinh thái, danh thắng Thác Bản Khiêng. Con suối Bản Khiêng xinh đẹp với nhiều thác nước lớn nhỏ và những ghềnh đá được dòng nước bào mòn qua hàng triệu năm đã tạo ra những hình dáng kỳ thú, dưới chân thác nước là những hồ nước trong vắt nhìn xuyên đáy, khung cảnh thiên nhiên hoang sơ và thơ mộng sẽ giúp du khách có những bức hình tuyệt đẹp. Thác có đá gốc cát kết, bột kết phân lớp trung bình, cắm thoải về phía Tây Nam, lộ ra ở hai bên và lòng suối, tạo nên nhiều đoạn thác lớn nhỏ luân phiên với những vũng nước trong vắt sâu một vài mét trông như những cái bể bơi. Chẳng phải là sẽ khá thú vị sao khi biết rằng trong những tập đá gốc cát kết, bột kết kia có những hóa thạch Hai mảnh vỏ thể hiện môi trường biển nông cổ, trong khi ở một vùng khác của hành tinh Trái Đất đã xuất hiện những loài thú có vú đầu tiên. Với cảnh quan thiên nhiên hùng vĩ, khí hậu mát lành, nơi đây thực sự là một điểm đến lý tưởng để du khách được thoải mái hòa mình vào với thiên nhiên, với dòng nước mát trong lành trong những ngày hè nóng nực. Đến với Thác Bản Khiêng, quý khách còn được thưởng thức những đặc sản như rượu men lá Mẫu Sơn, gà 6 ngón, cá suối, các loại rau theo mùa... Khu du lịch sinh thái danh thắng Thác Bản Khiêng đã trở thành một điểm du lịch hấp dẫn được nhiều du khách gần xa tìm đến để thăm quan, trải nghiệm và nghỉ dưỡng.</p>	<p>34. Ban Kiang Hidden Waterfall (Mau Son and Huu Khanh communes, Loc Binh district) In the gorge's heart, rivers etch tales on marine-born stone, waterfalls leap, life unfolds</p> <p>Ban Kiang Waterfall is a stream, about 1.5km long, originating from Mau Son mountain range. On both sides of the stream is a primeval forest. Ban Kiang Waterfall is located between the two mountains Po Noc and Coc Xien. The waterfall is at about 350m above sea level, flowing through the eco-tourism site and scenic spot of Ban Kiang Waterfall. Ban Kiang stream is beautiful with numerous small and large waterfalls and rocky rapids formed over millions of years by erosion, creating fascinating shapes. At the foot of the waterfall are clear water pools, offering a picturesque and serene natural scenery, perfect for capturing breathtaking photos. The medium-layered, gently dipping to the southwest bedrocks of sandstone and siltstone are exposed on both sides of the stream, creating many large and small waterfalls alternating with pools a few meters deep of clear water. Wouldn't it be interesting to know that those bedrock layers contain Bivalve fossils representing an ancient shallow marine environment, while in another part of the planet Earth the first mammals have appeared. With its majestic natural landscape and pleasant climate, this place is truly an ideal destination for travelers to immerse themselves in nature, enjoying the cool, fresh water during hot summer days. Visitors to Ban Kiang Waterfall can also indulge in local specialties such as Mau Son leaf wine, six-toed chicken, stream fish, and seasonal vegetables. The eco-tourism site of Ban Kiang Waterfall has become an attractive destination for many travelers from near and far to visit, experience and relax.</p>
<p>35. Thế giới đầm hồ (thị trấn Na Dương, huyện Lộc Bình) Bên khung cửa thời gian, khu rừng đầm lầy nhiệt đới thì thầm kể về những mảnh đời đã qua</p>	<p>35. Na Duong Lake Lifetime Window (Na Duong town, Loc Binh district) through time's window, a vibrant forest whispers of life past, by a tropical lake</p>

<p>Bồn trũng Na Dương là cả một kho tàng kỳ quan cổ sinh vật học thời Eocene, từ khoảng 40 triệu năm trước. Khi đó khu vực này có khí hậu nhiệt đới với hệ sinh thái sông-hồ-đầm lầy-rừng rộng lớn, được phát hiện qua một mỏ khai thác than lộ thiên khổng lồ. Khoảng 35 triệu năm trước, khu vực này càng trở nên hấp dẫn hơn với hệ sinh thái phong phú cùng nhiều giống loài cổ sinh vật độc đáo (traï, ốc, cá cùng nhiều động vật thân mềm khác), trong đó một số giống loài đã được phát hiện lần đầu tiên trên thế giới ở đây. Hãy tưởng tượng một vùng sông hồ nhiệt đới rộng lớn xung quanh là những khu rừng đầy rẫy những giống loài hoang dã như cá sấu, rùa và động vật có vú như thú than, tê giác cổ đại, linh trưởng..., khiến Na Dương trở thành quê hương để từ đó những sinh vật này di cư ngược về phía Tây Bắc, đến tận nơi ngày nay gọi là Địa Trung Hải.</p>	<p>The Na Duong site is a treasure of paleontological wonders from the Eocene period, 40 million years ago. Then the region was under tropical climate, with a large river-lake-swamp-forest ecosystem discovered recently by a massive open mine. Around 35 million years ago, this lake knew its more fascinating moment with a rich ecosystem hosting a variety of unique paleontological species (clams, mollusks, snails, fish etc.). Some of these species were discovered here for the first time. Imagine a vast tropical lake surrounded by forests teeming with diverse wildlife such as crocodiles, turtles and mammals like ancient rhinos and primates. This place is believed to be the source from where these species migrated northwest, all the way up to what is now the Mediterranean.</p>
<p style="text-align: center;">36. Di chỉ khảo cổ Mai Pha (thành phố Lạng Sơn) Âm hưởng của nền văn hóa tiền sử trường tồn trong hang động</p> <p>Văn hóa Mai Pha, được phát hiện ở Lạng Sơn, đánh dấu sự chuyển đổi đáng kể của con người, từ trong hang động bước ra khoảng không gian thông thoáng. Phát triển rực rỡ khoảng 4.000 năm trước, nền văn hóa này minh chứng cho sự khéo léo của tổ tiên chúng ta. Không chỉ là những nông dân lành nghề, người Mai Pha còn là những nghệ nhân giỏi. Họ chế tác những đồ gốm phức tạp, không chỉ là những vật dụng mà còn là những tác phẩm nghệ thuật phản ánh trình độ thẩm mỹ và tín ngưỡng của họ. Chúng cung cấp một cái nhìn thoáng qua về cuộc sống của họ và góp phần dệt nên tấm thảm đầy sắc màu về văn hóa Việt cổ. Mọi quan hệ chặt chẽ giữa họ với các nền văn hóa đương thời như Phùng Nguyên và Hạ Long càng làm rực rỡ thêm tấm thảm này. Văn hóa Mai Pha là một chương quan trọng trong lịch sử hình thành nên đất nước Việt Nam ta biết ngày nay.</p>	<p style="text-align: center;">36. Mai Pha Archaeological Site (Mai Pha Prehistoric Culture) (Lang Son city)</p> <p style="text-align: center;">In the Cave's embrace, echoes of a timeless culture reside</p> <p>The Mai Pha culture, discovered in Lang Son, marks a significant transition of humans from cave dwellings to open spaces. Flourishing around 4,000 years ago, this culture is a testament to our ancestors' ingenuity. The people of Mai Pha were not just skilled farmers, but also remarkable artisans. They crafted intricate ceramics, which were not just functional items, but artistic expressions reflecting their aesthetics and beliefs. These artifacts provide a glimpse into their lives and contribute to the rich tapestry of ancient Vietnamese culture. Their close ties with contemporaneous cultures like Phung Nguyen and Ha Long further enriched this tapestry. The Mai Pha culture is a critical chapter in our history that shaped Vietnam as we know today.</p>
<p style="text-align: center;">37. Chùa Tiên (thành phố Lạng Sơn) Nơi tôn nghiêm, tôn kính vĩnh hằng đối với Mẹ Trái Đất</p> <p>Chùa Tiên - Giếng Tiên nằm trong lòng núi Đại Tượng, một ngọn núi hình con voi lớn đang nằm phủ phục ở phía Nam thành phố. Bên trong</p>	<p style="text-align: center;">37. Fairy Cave Pagoda (Lang Son city) A timeless sanctuary, a tribute to Mother Earth's ageless reverence</p> <p>Chua Tien (Fairy) Pagoda - Gieng Tien (Fairy) Well is located in the heart of Dai Tuong Mountain, a large elephant-shaped mountain lying</p>

<p>lòng núi là một động lớn, nơi tọa lạc của ngôi Chùa Tiên nổi tiếng, từ đó động phát triển tiếp để thông ra thung lũng phía sau, với Giếng Tiên là một xuất lộ nước tự nhiên ở ranh giới giữa đá vôi nằm dưới và cát kết, bột kết, sét kết nằm trên. Chùa Tiên - Giếng Tiên từ xưa đã là nguồn cảm hứng sáng tạo đối với biết bao tao nhân mặc khách gần xa. Tiêu biểu như danh nhân Ngô Thi Sĩ đã hết sức tôn vinh vẻ đẹp của chùa Tiên. Trong bài “Trần doanh bát cảnh” được sáng tác năm 1779, ông đã xếp chùa Tiên là một trong tám cảnh đẹp của Xứ Lạng.</p>	<p>prostrate in the southern part of Lang Son City. Inside the mountain is a large cave, where the famous Chua Tien Pagoda is located. From there, the cave continues to develop to open to the valley behind, with Gieng Tien Well being a natural water exsurgence at the boundary between limestone below and sandstone, siltstone, and claystone above. Fairy Pagoda - Fairy Well has long been a subject of creative inspiration for many people from near and far. For example, the famous governor Ngo Thi Sy greatly honored the beauty of Chua Tien Pagoda. In the poem "Eight scenes of the border area" composed in 1779, he ranked Chua Tien Pagoda as one of the eight beautiful scenic places of Xu Lang.</p>
<p style="text-align: center;">38. Đền Mẫu Thoải (thành phố Lạng Sơn) Sum vầy bên Mẹ Nước</p> <p>Đền Mẫu Thoải (Thủy Phủ Linh Từ) trông ra đường Hùng Vương - Đại lộ chính của thành phố Lạng Sơn. Đền thờ Mẫu Thoải - Đệ Tam Thánh Mẫu chủ về sông nước - một sự sắp đặt hợp lý khi ngôi đền nằm ngay bên bờ sông Kỳ Cùng yên bình. Một nét thú vị là ngay bờ sông lộ ra một khối đá vôi tuy không lớn nhưng vẫn lưu giữ được một ngân nước rất đẹp, cao ngang đầu người, ăn sâu vào đá tới hơn 1 mét, phần nào thể hiện được lịch sử lâu đời cũng như sức mạnh của dòng sông Kỳ Cùng khi chảy qua đây. Đáng chú ý là cũng trên đoạn đường này và cũng dựa vào sông Kỳ Cùng, rất gần đền Mẫu Thoải còn có một loạt địa điểm tâm linh nổi tiếng khác, như đền Cửa Đông thờ Quan lớn Đệ Tam, đền Cô bé Thượng Ngàn, đền Kỳ Cùng thờ Quan lớn Tuần Tranh, chùa Thành Lạng Sơn, ...</p>	<p style="text-align: center;">38. Water Mother Goddess Temple (Lang Son city) Together with Water Mother Goddess, we gather</p> <p>Mau Thoai Temple overlooks Hung Vuong Street - the main avenue of Lang Son City. The temple worships the Water Mother Goddess - the Third Mother Goddess in charge of the Water Realm - a very reasonable arrangement as the temple is located right on the bank of the peaceful Ky Cung River. There is another interesting feature, i.e. right on the riverbank, an outcrop of limestone is exposed, and although small, it retains a very beautiful notch, which, being as high as a person's head, ingrains more than 1m deep into the bedrock, partly implying the long history and power of the passing by Ky Cung River. It is noteworthy that on this street and also along the Ky Cung River, very close to this Water Goddess Temple, there are a series of other famous spiritual places worshiping either national deities, Mother Goddess Mandarins and Buddhas, a very interesting peaceful co-existence of Man and Nature.</p>